

Yazan : Burhan TANSUĞ
Harita Yük. Müh.

Toprak Reformunun Teknik Cephesi

Son günlerde üzerinde önemle durulan toprak reformu konusu hakkında muhtelif dergi ve gazetelerde yazılar çıkmış bu problemin değişik yönleri yeteri kadar aydınlanmıştır. Toprak reformunun sosyal ve iktisadi politika, iskân ve nüfus politikası, köyden şehire akın, işsizlik ve nihayet sosyal düzen bakımından sağladığı faydalar bugün artık herkes tarafından bilinen bir gerçektir.

Ben bu yazımdan daha çok toprak reformunun teknik taraflarından ve gerçekleşmesi için izlenmesi gereken yol ve usullerden bahsetmek istiyorum.

Nüfus yoğunluğu artan bütün ülkelerde toprak reformu üzerinde önemle durulmaktadır. Bundan bir asır kadar evvel ele alınmış bu problem, bilhassa birinci ve ikinci dünya harplerinden sonra lüzumunu hissettirmiş, çözümü için gerekli hukuki, teknik ve mali esaslar kurulmuştur. Meselâ yalnız Bavyerada 1954 senesinde 601,7 km² lik arazi islâh edilmiştir. (4) Bu gün Avrupada, bilhassa Almanya, İsviçre ve Avusturyada total bir meliorasyona gidilmekte, bazı ahvalde ise Fransa, İtalya, Danimarka ve İsveçte olduğu gibi süratli bir arazi toplulaştırılması tercih edilmektedir. Teşebbüs bazı memleketlerde halktan gelmekte, bazı memleketlerde hükümetin işe girişi gerekmektedir. (3)

Köylü, bir memleketin temel unsurudur. Vatana ve geleneğe bağlılık köylüde çok kuvvetlidir. Orta sınıfın kuvvetli olması arzu edilen her toplumda köylünün kuvvetli olması gerekir.

Toprak reformunun lüzumuna kani olabilmek için herşeyden evvel memlekette toprağın dağılışı ve kullanılışı şekli hakkında bilgi verecek istatistik değerlere sahip olmak icap eder. Gerçi zirai istatistik ve toprak mülkiyetinin dağılışı oranlarını belirten istatistik değerler kadastro çalışmalarının bitmesini şart koşarsa da, toprak reformunun tahakkuku için uzun seneler sürecek olan kadastro faaliyetinin sonunu beklemek mecburiyeti de yoktur. Hatta bazı memleketlerde yapıldığı gibi her iki hizmetin birden yürütülmesi çok daha yerinde bir davranış olur.

Modern anlamda toprak reformunun ana çizgilerini şöylece özetliyoruz :

- a) Topraksız vatandaşın toprak sahibi yapmak,
- b) Toprağı az veya yetersiz olan vatandaşın toprağını islah etmek. Ve böylece temel unsur sayılan köylüyü toprağa bağlamak, bu sınıfın hayat seviyesini yükseltmek, zirai verimi dolayısı ile milli geliri arttırmak.

Nüfusumuzun bu gün % 72 si Ziraatle meşgul olmaktadır. Bu oran Yunanistanda % 52, Fransada % 25, Batı Almanyada % 15, USA da % 13, İngilterede % 6 dır. Bu duruma göre meselâ USA da toprakla uğraşan nüfus sayısı ile bizdeki miktar aşağı yukarı birbirine yakındır. Diğer taraftan 1954 istatistiklerine nazaran, memleketimizde mevcut çiftçi ailelerinin 2/5 i toprağı olmayan veya toprağı yetersiz olan ailelerdir. Bu şartlar altında memleketimizde acil bir toprak reformuna şiddetle ihtiyaç vardır. 1) ve 2)

Toprak dağıtımı için lüzumlu toprak,

- a) Devletin hüküm ve tasarrufu altında olan arazilerden faydalanmak sureti ile,
- b) Verimsiz, çorak ve bataklık arazilerin ziraate elverişli hale getirilmesi ile,
- c) Büyük arazi sahiplerinin elinde bulunan arazilerin istimlak edilmesi sureti ile temin edilir.

Toprak dağıtılırken özellikle, dağıtılacak toprağın bir aileyi besleyecek yeterlikte olmasına-bu yeterliğin miktarını mahalli şartlar ve dağıtılan toprağın kültür cinsi tayin eder.-Toprak dağıtılan kişilerin toprakla meşgul olmayı meslek edinmiş kişiler olmasına dikkat edilir. Toprak dağıtımı ile birlikte bu vatandaşların mesken, alet ve malzeme bakımından teçhiz edilmesi, devlet tarafından hiç olmazsa iki ilâ üç sene himaye edilmesi lâzımdır. Evi, sapanı ve tohumu olmadan bir çiftçiyi toprakla başbaşa bırakmak, bu teşebbüsü baştan akamete uğratmak demektir.

Daha önemli olan ve daha çok sayıda bir çiftçi topluluğunu alâkadar eden arazilerin islahı ve toplulaştırılması işlemidir.

Arazilerin islahı denince, toprağın verimini arttıracak kısa süreli tedbirlerden ziyade, arazinin fiziki ve kimyevi yapısını, su ve nemlilik durumunu, iç ve dış bağlantılarını düzelter, zirai işletmecilikte kolaylık ve hız sağlayan uzun süreli tedbirler anlaşılır. Kısaca ziraata dolayısı ile toprak ürünlerine etkisi olan faktörler sıra ile : Toprak, su ve yol durumu, iklim ve mülkiyet münasebetleridir. Bütün bu tedbirlerle uğraşan tekniğe bugün kültür teknik ismi verilmektedir. Kültür teknik başlıca şu alanlarda faaliyet gösterir : 6)

1) Zirai sulama ve kurutma : Sulama ve kurutma toprak rutubetinin daha müsait bir seviyeye getirilmesi şeklinde özetlenebilir.

2) Toprağı köye ve dış pazarlara bağlayan köy yolları : Köy yolları diye isimlendirdiğimiz bu yollar bilhassa bizim köylerimizin gerçekten ihtiyacı olduğu tesislerdir. Köylerimize ait bir arazi kadastro plânı tetkik edildiğinde görülürki, hemen hemen tarlaların yarısından çoğunun hiç bir yola cephesi yoktur. Mevcut yollarda ilkel halde bulundukları için çoğu zaman geçit vermezler. Hatta bu yüzden bazı köyler kış aylarında dış alemle münasebetleri kesilmiş, adeta mahsur kalmış durumdadırlar. Halbuki bu günün modern ziraat işletmeciliği her parselin enaz bir yola cephesi olmasını şart koşar. Bizde olduğu gibi tarlasına ulaşabilmek için bir sürü irtifak hakkı tesis etmek mecburiyetinde kalan köylü hem veriminden hemde zamanından kaybeder. Bu durum ayrıca sosyal huzursuzluklara ve bitmez tükenmez hukukî ihtilâflara sebebiyet vermektedir.

3) Parsellerin toplulaştırılması : Bu işlem işin belki en önemli ve güç olanıdır. Bu yüzdende yukarda anlatıldığı gibi, bazı memleketlerde bütün islah tedbirlerini içine alan total bir meliorasyondan vaz geçilmekte, şimdilik süratli bir toplulaştırma ile yetinilmektedir. Bilindiği gibi toprak insanların mülkiyetine geçtiğinden beri başta miras yolu olmak üzere satış, bağış, ilh.. gibi değişik sebeplerle parçalanmaktadır. Bu parçalanma birkaç nesil sonra öyle bir duruma gelirki, artık çiftçinin mülkiyetinde olan arazi yüzölçümü itibarı ile bir mana ifade etse dahi, tarlaların dağılmış ve serpilmiş olmalarından dolayı çiftçi bunları dilediği gibi işletemez, Ekim ve hasat için yollarda lüzumsuz zaman kaybeder, gerekli bakımı yapamaz. Bazan da toprak okadar çok bölünürki, artık bir kişinin hissesine düşen toprak bir aileyi besleyecek kapasitede olmaktan çıkar. Bu iki olayın sonucu olarak da toprak ihmal edilir, bakımsız bırakılır ve nihayet terkedilir. Bunun iktisadi ve sosyal tezahürü millî gelirin azalması ve köylerden şehirlere doğru akındır. Toprak köylü ailesini besleyemediği anda köylü geçimini temin etmek için başka çalışma sahaları arar. Eğer sanayi bu akını karşılayamazsa işsizlik doğar. Terkedilmiş toprakların başka çiftçiler tarafından satın alınması ekonomik mahzurları telâfi ederse de, toprağın tekrar sermaye sahibi insanların elinde toplanması ile de bu defa sosyal düzensizlikler husule gelir.

Çok parçalanmış toprak bu günün modern ve motorlu ziraatına da müsait olmadığı için ekstensif çalışan işletmelerle rekabet edemez.

Toprağın ne dereceye kadar parçalanabileceği hakkında bir fikir verebilmek için İsviçrenin Tessin kantonundan bazı örnekler verelim : 22 000 ha büyüklüğünde olan bir köy de 656 aile ve 88 000 parsel mevcut ; parsellerin ortalama büyüklüğü 250 m² ; her aileye 134 parsel düşmekte.

Parsellerin en küçüğü 2,5 m², bu parselin geliri yalnız 3 kg. patates. Gene bir ailenin tasarrufunda bulunan 22 parselin yüz ölçümü 250 m². Zemini başkasına içindeki ağaçlar başkasına ait gayri menkuller mevcut. 5)

Memleketimizde de bilhassa kuzey ve batı anadoluda benzer münasebetlere tesadüf edilmektedir.

Böyle bir durum karşısında yapılacak iş arazisi çok parçalanmış bölgelerde gayri menkullerin biraraya toplanmasıdır. Sıhhatlı bir yüz ölçümü ve kıymet takdiri esasına dayanarak bütün gayri menkuller hamur edilir ve arazi yeniden parsellere bölünür. Böyle bir bölümün kurallarını burada uzun boylu açıklamaya gitmiyeceğim. Önemli olan, bu işlemin içine sokulan köylülerin bir haksızlığa maruz kalmadan toplulaştırmanın yürütülmesi ve herkesin tatmin edilmesidir. Her kişinin mülkiyetinde olan arazilerin yüzölçümleri ile o toprakların kıymetleri çarpılarak dengelemeye esas olan bir sayı bulunur. Bu miktar bölümden sonra dahi her kişinin iddia edeceği haktır. Yeni bölümde artık araziler dağınık değildir, eski parsellerin biraraya getirilmesi ile meydana gelmiş muntazam geometrik şekilli tek tek parsellerdir. Bu arada kültür tekniğın icap ettirdiğı yol ve kanallar da açılabilir. Bu tesisler için kaybedilen veya hiç toprağı olmayan vatandaşlara tefrik edilen arazi herkesten hissesi nisbetinde kesilir. İşin sıhhati bakımından herşeyden evvel sıhhatli bir ölçü (yükseklik eğrileri olan kadastro plânları) ve adil bir toprak kıymeti takdiri yapmak lâzım geleceğı aşikârdır.

Toprağın kıymetini takdir etmek için topraktan alınan nünunelerin fizikî ve kimyevî yapısını belirten labratuvar analizlerine ve toprağın eğimini, güneşe nazaran konumunun tesbitine gidilebileceğı gibi, Meselâ Fransada yapılmakta olan mahalli bilirkişilerin bilgisine müracaat yolunada sapılabilir.

Üzerinde durulması gereken diğér önemli bir nokta da işin yürütülmesi ve finansmanıdır. Böyle bir işi yürütecek olan teknik elemanın konunun mahiyetinden de anlaşılabileceğı gibi hem haritacı, hem ziraatçı, hem de inşaatçı olması gerekir. Her üç uzmanın aynı zamanda istihdamı, masrafı dolayısı ile malî yükü arttıracaktır. Diğér taraftan karşılaşılabilecek olan teknik problemler de o kadar muazzam değildir. Nitekim Avrupada islahı arazi işleri için özel olarak yetiştirilen ve kültür teknik mühendisi ismi verilen elemanlar istihdam edilmektedir. İsviçrede, Almanyada, Avusturyada yüksek mühendis okullarında bu isim altında fakülte ve uzmanlık kolları olup, bu kollarda özel bir program takip edilmektedir. Teşebbüsün finansmanına gelince, genel olarak eğitim devletin malî himayesidir. Hatta masrafın büyük kısmı devlet tarafından deruhte edilmekte, az bir kısmı

ise harç suretiyle köylüden tahsil edilmektedir. Teknik projeler, işin nezareti ve yürütülmesi devlet daireleri ve mühendisleri tarafından yapılmaktadır.

BAKILAN ESERLER

- 1) İktisat gazetesi 12. Ağustos. 1960
- 2) İktisat gazetesi 20. Ekim. 1960
- 3) Flurbereinigung im westlichen Europa, Dr. Ing Gamperl, H.
- 4) Beyerisches landwirtschaftliches Jahrbuch, Sonderheft 1/1955
- 5) Schweizerisches Zeitschrift für Vermessung und Kulturtechnik, 1948, No. 45 Pastorelli, A.
- 6) Landwirtschaftliches Meliorationswesen, Ramser, Schnyder, Tenner, 1947

